

26.4.2006

3210/4/04

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedt

Esittelijä: Esittelijäneuvos Raino Marttunen

LÄÄKÄRIN VARUSMIEHELLE MÄÄRÄÄMÄN PALVELUSHELPOTUKSEN MUUTTAMINEN

1

KIRJOITUS

Kantelija arvosteli eduskunnan oikeusasiamiehelle 25.11.2004 osoittamassaan kirjoituksessa hänen poikansa A:n kohtelua Helsingin Ilmatorjuntarykmentissä. Varuskunnan lääkäri oli 24.11.2004 määrännyt A:lle polvivamman vuoksi leirivapaata seuraavana päivänä alkaneen Lohtajan ilmatorjuntaleirin ajaksi. 1 patterin varapäällikkönä toiminut kapteeni B oli kirjoituksen mukaan syyllistynyt A:n terveyden vaarantamiseen määrätessään tämän vastoin lääkärin määräystä leirille. Esimiehet olivat epäilleet A:ta pinnauksesta. Kirjoituksen mukaan lääkäri oli kertonut puhelimesta kapteeni B:n yrittäneen taivuttaa häntä muuttamaan määräystä.

2

SELVITYS

Kirjoituksen johdosta Pääesikunta on hankkinut selvityksen Helsingin Ilmatorjuntarykmentistä ja Läntisen Maanpuolustusalueen esikunnasta sekä antanut oman lausunnon. Jäljennökset hankituista selvityksistä ja lausunnonsta lähetetään päätöksen mukana tiedoksi.

Kapteeni B on kertonut selvittäneensä 24.11.2004 moottorimarssille valmistauduttaessa yksikön terveystilannetta. Tällöin oli käynyt ilmi, että A:lle oli määrätty aamulla vapautukseksi 10 päivää leirivapaata. Koska yhden miehen jättäminen tyhjään yksikköön ei ollut päivystys- ja paloturvallisuussyistä mahdollista, B oli ottanut yhteyttä vapautukseen määränneeseen lääkäriin saadakseen yksiselitteisen sisällön termille leirivapaa, jota ei ole määritelty palvelushelpotuksia koskevan ohjeessa. B:n mukaan tarkoituksena ei ollut taivuttaa lääkäriä antamaan lupaa mihinkään A:n terveyttä vaarantavaan palvelukseen vaan selvittää, oliko A:lla terveytensä puolesta mahdollisuus matkustaa yksikön mukana Lohtajan leirialueelle.

Patterin päällikkö, kapteeni C on kertonut myös soittaneensa lääkärille ja selvittäneensä tälle Lohtajan leirialueen tilannetta. C oli tällöin kertonut, että Lohtajan leirialueella oli oma sairaala ja lääkäri, jossa A:n tilaa voitaisiin uudelleen arvioida ja jossa hän kenties voisi toimia kevyissä tukitehtävissä. Lääkärillä ei ollut tietoa Lohtajan terveydenhuoltojärjestelyistä. Hän ilmoitti muuttavansa leirivapaan vapautukseksi ulkopalveluksesta. Näin A voisi

matkustaa linja-autolla Lohtajalle arvioitavaksi, koska hänen terveydentilansa ei sitä estänyt.

Selvitysten mukaan A oli matkustanut muun yksikön mukana linja-autolla 25.11.2004 Lohtajan leirialueelle. Siellä A oli ilmoittautunut heti leirisairaalaan. Seuraavana päivänä 26.11.2004 hänet oli leirin lääkärin määräyksestä komennettu takaisin varuskuntaan.

Varuskunnan vt. lääkäri on selvityksessään kertonut kirjoittaneensa A:lle 24.11.2004 leirivapaata ajaksi 25.11.–3.12.2004. A oli selvityksen mukaan ollut edellisenä päivänä Keskussotilassairaalassa fysioterapeutin konsultaatiossa ja saanut polvivammaansa sauvojen lisäksi polvituen ja lihasharjoitteluohjeet. Lääkärin mukaan myöhemmin samana päivänä kapteeni B oli ottanut häneen yhteyttä. Tällöin oli selvinnyt, ettei leirivapaa ollut pysyväisasiakirjan mukainen termi ja se muutettiin muotoon vapaa ulkopalveluksesta (Vup). Samana päivänä lääkäriin oli puhelinyhteydessä myös kapteeni C. Hän kertoi leirin olosuhteista, joista lääkäri ei ollut tietoinen. Tällöin lääkäri oli suostunut siihen, että A lähtisi Lohtajalle. Seuraavana päivänä A lähti leirille, jossa lääkäri teki polvivamman vuoksi välittömän evakuointipäätöksen, minkä jälkeen A palasi varuskuntaan.

Pääesikunnan lausunnon mukaan lääkäri on tarvittaessa velvollinen keskustelemaan potilaan yksikön päällikön kanssa palveluskelpoisuuden tilapäisistä rajoituksista. Vaikka lääkäri oli käytyjen keskustelujen perusteella määrännyt A:lle vapautuksen ulkopalveluksesta leirivapautuksen sijaan, "selvitysten perusteella ei voida todeta, että patterin edustajat olisivat yrittäneet taivutella tältä muuttamaan määräämäänsä vapautusta, mutta he ovat kuitenkin ainakin yrittäneet vaikuttaa lääkärin ratkaisuun".

Koska leirin lääkäri määräsi A:n välittömästi evakuoitavaksi leiriltä, voidaan Pääesikunnan mukaan perustellusti katsoa, että asiassa olisi voitu toimia myös toisin. A:n kuljettaminen ensin Hyrylästä Lohtajalle ja välittömästi takaisin ei ole ollut tarkoituksenmukaista. Tästä huolimatta A:n terveyden ei voida katsoa vaarantuneen tapauksen seurauksena.

Pääesikunnan mukaan patterin päällikön ja varapäällikön olisi pitänyt hoitaa järjestelyt leirin aikana siten, että patterissa palveleva varusmies olisi voitu vapauttaa leiripalveluksesta, jos siihen lääkärin näkemyksen mukaan olisi ollut tarvetta. Päällikkö ja varapäällikkö eivät kuitenkaan olleet toimineet vastoin voimassa olevaa ohjeistusta eikä kukaan asianosainen ollut aiheuttanut vaaraa A:n terveydelle. Vaikka asiassa ei Pääesikunnan mukaan ollut toimittu lain tai puolustusvoimien sisäisten ohjeistuksen vastaisesti, Helsingin Ilmatorjuntarykmentin huomiota tullaan kiinnittämään vastaavien tapauksien välttämiseen.

3

ARVIOINTIA

Selvityksessä mainitun hallinnollisen ohjeen (PELÄÄKH-OS PAK 03:10) mukaan palvelushelpotukset ovat hoitotoimenpiteitä, joiden tarkoituksena on vapauttaa sellaisesta palveluksesta, joka voi haitata paranemista. Ohjeen

mukaan jokainen esimies on vastuussa palvelustehtävien suunnittelusta, toteutuksesta ja valvonnasta niin, että puolustusvoimien terveydenhuollon vastuulla olevan henkilön terveyttä ei vaaranneta. Ohjeesta käy myös ilmi, että palvelushelpotusten määrääminen on ainoastaan lääkärin tai muiden terveydenhuoltohenkilöstöön kuuluvien asia. Palvelushelpotuksen voi muuttaa tai kumota vain lääkäri.

Selvitysten perusteella sekä B että C ovat olleet yhteydessä lääkäriin saadakseen A:lle määrätyn palvelushelpotuksen muutetuksi. Lääkäri ei ole ottanut nimenomaan kantaa kantelussa esitettyyn väitteeseen, että B olisi yrittänyt taivuttaa häntä palvelushelpotuksen muuttamiseen.

B on selvityksessään perustellut yhteydenottoaan sillä, ettei ohjeistus tuntenut termiä leirivapaa. Yleisessä palvelusohjesäännössä kuitenkin todetaan, että jos siinä mainitut merkinnät (mm. Vup) eivät sovellu, käytetään sopivaksi katsottua merkitsemistapaa. Sen on oltava niin selvä, ettei väärinkäsitystä voi syntyä (YIPalvO kohta 225). Lääkärin käyttämää merkintää "leirivapaa" voidaan mielestäni pitää tilanteessa varsin selvänä: se tarkoitti vapautusta koko leiristä. Henkilön ollessa vapaa ulkopalveluksesta (Vup), hänet vapautetaan ohjeen mukaan määrättyksi ajaksi kaikesta ulkopalveluksesta sekä palveluksesta kylmissä ja vetoisissa sisätiloissa, joissa lämpötila on alle + 15 astetta. Tämän palvelushelpotuksen kirjaimellinen noudattaminen saattaa sen sijaan olla vaikeaa talvisaikaan leiriolosuhteissa.

Alun perin määrätty leirivapaa olisi nähdäkseni ainakin jälkikäteen arvioiden ollut A:lle hyvin soveltuva ja täsmällinen vapautus. Leirin lääkärikin oli tehnyt välittömän evakuoimispäätöksen varuskuntaan.

Perusteluna A:n leirille mukaan saamiseen on ilmoitettu koko yksikön sulkeminen leirin ajaksi. Kuitenkin A on päivää myöhemmin voitu palauttaa toiseen yksikköön. A:n palvelus varuskunnassa olisi ollut nähdäkseni järjestettävissä jo ennen leiriä.

Annetuissa selvityksissä on katsottu, ettei A:n terveyttä ollut missään vaiheessa vaarannettu. Mielestäni edestakainen matkustaminen Lohtajan ja Hyrylän välillä ei ole voinut olla omiaan edistämään polvivaivaisen A:n paranemista.

Kantelun mukaan A oli määrätty leirille vastoin lääkärin määräystä. Selvitysten mukaan lääkäri oli kuitenkin itse muuttanut määräämänsä palvelushelpotuksen. Menettely ei ole tältä osin ollut määräysten vastaista. Selvitysten perusteella ei myöskään ole näyttöä siitä, että epäily A:n pinnauksesta olisi ollut syynä hänen esimiestensä menettelyyn.

Katson aiheelliseksi kiinnittää Helsingin Ilmatorjuntarykmentin sekä kapteeni C:n ja kapteeni B:n huomiota siihen, että palvelushelpotusten määrääminen on lääketieteellistä asiantuntemusta edellyttävä ja yksinomaan lääkärin harkinta valtaan kuuluva asia, johon muiden ei ole asianmukaista pyrkiä vaikuttamaan. Muihin laillisuusvalvojan toimenpiteisiin kantelu ei ole saatujen selvitysten perusteella antanut aihe tta.